

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Vocabularius rerum

Brack, Wenceslaus

[Basel], 27. Okt. 1483

Incipit quintus [...] liber de quibusdam sacre scripture proprietatibus et modo legendi

[urn:nbn:de:bsz:31-300951](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-300951)

Ethimologie quedaz ad lectō nem pertinen tium.

Glosa grecuz est. Et interpretat lingua
quia quodammodo loquitur significa
tōnem subiecte dictōnis. Hanc philo
sophi aduerbium dicunt. Quia vocem
illam de cuius re queritur vno et singla
ri verbo designatur. verbi gratia. vt con
tinescere est tacere.

Codex mul
torum librorum est. Liber
vni^o voluminis. Et dicitur
codex per translatōnem a
corticibus arborum. quasi caudex. quod
ex se multitudinem librorum quasi ra
morum contineat. Volumen dicitur a
voluendo. Liber est interior cortex ar
boris. In quo antiqui ante vsu carte
vel membranarum scribere solebant. **D**icitur
et scriptores liberarios vocabant. Inde
dicitur est liber volumen. **S**ceda cuius
diminutiuum est cedula grecuz nomen
est. Et dicitur sceda proprie qd ad hoc
emendatur. et nec vum in libri redactum
est. Cartarum vsus primam apud mem
phi ciuitates egypti inuentus est. **D**icta
autem carta quod carpti papiri tegimē
decarptum glutinatur. Et sic carta con
ficiatur. Cuius genera plura sunt. **P**erga
menum dicitur a pergamis vbi est inue
tum. **D**icitur autem membrana. qz ex mē
bris detrahatur. **F**iebant primum mem
brana lutei coloris. **P**ostea rome candi
da membrana reperta est. **O**melia dicitur
quasi sermo popularis sic vbi verbū sit
ad populum. **T**ractatus est vni^o rei mul
tiplex compositō. **D**ialogus est collatō
duorum vel plurimorum quez latini ser
monem dicunt. **S**ermo autem dicitur
quia fertur inter vtrūqz. **C**omentaria
dicta quasi cum mente. vel a cominiscor
Sunt enim interpretatōnes. vel cōmen
taria iuris vel euangelium dicunt qui
dam commenta appellanda gentiliuz li
brorum. **E**xpositōnes autem diuinouz

ExPLICIT quar
tus **I**ncipit quī
tus didascalico
hugonis. liber de
quibusdaz sacre
scripture ppri
etatibus. et mo
do legendi.

Non de :
bet onerosū esse stu-
dioſo lectori q̄ tam
varie multipliciq̄
numerum ⁊ ordinem
⁊ vocabula diuinorū librorū tractam⁹
Quia ſepe accidit vt hec minima ignora-
ta. magnarum rerū ⁊ vtilium noticiā ob-
ſcurent. Quia p̄pter ſemel ſe expediat le-
ctor. vt in hijs quaſi quibusdam clauſul⁹
prima frōte reſeruato libero grefſu. poſ-
ſit inde p̄poſitum iter currere. De in ſin-
gulis libris noua rudimenta q̄rere oportet
hijs ergo expeditis. Peinceps cete-
ra que ad p̄poſitum opus valere vide-
buntur tractabimus.

De triplici itel- ligentia

Primo om-
nium ſciendum eſt. q̄ di-
uina ſcripta triplicē ha-
bet modum intelligendi
ſc̄z hiſtoriam allegoriam tropologiam. Sane
non omnia que in diuino reperiunt elo-
quio ad hanc intorquenda ſunt interp̄-
tationem. vt ſingula hiſtoriam allegoriam
⁊ tropologiam ſimul continere credunt
Quia ⁊ ſi in multis congrue assignari poſ-
ſit. vbiq̄z tamen obſeruare aut diſſicile
eſt aut impoſſibile. Sicut enim in citarij
⁊ huiſcemodi organis muſicis. nō qui-
dem omnia que tanguntur canorū ali-
quid reſonant. ſed tantum corde citere.
tamen in toto cythare corpe. ideo facte
ſunt. vt eſſet vbi p̄necterent. ⁊ quo tēde-
rentur il'la que ad cantilene ſuauiſſimam
modulaturus eſt artifex. Ita in diuinis

eloquijs quedam poſita ſunt. que tantū
ſpiritualiter intelligi volunt. quedā ve-
ro morum grauitati deſeruiunt. Quedā
etiam ſim̄ ſimplicem ſenſum hiſtorie di-
cta ſunt. Nonnulla autem que ⁊ hiſtori-
ce conuenienter exponi poſſunt. Vnde
modo mirabili omnis diuina ſcriptura
Ita p̄ dei ſapientiam p̄uenienter ſuis p̄-
tibus aptata atq̄z diſpoſita ē. vt q̄dā in
ea continetur. aut vice cordarum ſpi-
ritualis intelligentie ſuauiſſimam perſonet
aut per hiſtorie ſeriem ⁊ littere ſolidita-
tem miſteriorum dicta in vnum conne-
ctens. ad modū ligni p̄cavi ſup̄ exteſas
cordas ſil' copulet. earumq̄z ſonum reci-
piens in ſe dulcōrem auribus referat.
quem non ſolum corda edidit. ſed et li-
gnum modulo corporis ſui formauit.
Sic ⁊ mel in fauo gratus. Et quicquid
maiori exercicio queritur maiori etiam
deſiderio inuenitur. oportet ergo ſic tra-
ctare diuinam ſcripturam. vt nec vbiq̄z
hiſtoriam. nec vbiq̄z allegoriam. Nec
vbiq̄z queramus tropologiam. ſed ſin-
gula in ſuis locis. p̄out ratio poſtulat cō-
petenter assignare. Sape tamen in vna
eademq̄z littera omnia ſimul repiri poſ-
ſunt. vt hiſtorie veritas et miſticam ali-
quid per allegoriam inſinuet. Et quid
agendum ſit. pariter per tropologia de-
monſtretur.

Quod res eti- am ſignificent in diuina ſcri- ptura.

Sciendum

Sciendum est etiam quod in diuino eloquio non tantum verba sed etiam res significare habent. qui modus non a deo in scripturis inueniri solet. philosophus solam non ut vocum significacionem. Sed excellentior est valde rerum significatio quam vocum. quia hanc vsus instituit. Illam natura dictauit. Hec hominum vox est. illa vox dei ad homines. hec prolata perit illa creata subsistit. Vox tenuis est nota sensuum. res diuine rationis est simulacrum. Ergo sonus oris qui simul subsistere incipit et desinit ad rationem mentis est. hoc omne spacium temporis ad eternitatem. Ratio mentis intrinsecum verbum est quod sono vocis. id est verbo extrinsecum manifestatur. et diuina sapientia quam de corde suo pater eructauit in se inuisibilis. per creaturas et in creaturis agnoscitur. Ex quo nimirum colligitur quod profunda in sacris litteris requirenda sit intelligentia. vbi per vocem ad intellectum per intellectum ad rationem. per rationem peruenitur ad veritatem. Quod dum quidam minus docti non considerant. Nullam in eis esse subtilitatem estimant. vbi exerceri possint ingenia. Et ob hoc ad scripturas philosophorum se transferunt. Quia profecto nil aliud ibi conspiciunt nisi solam littere superficiem. virtutes veritatis ignorantes. Quae autem rerum significacione sacra vtantur eloquia. breui quodam et aperto demonstrabimus exemplo. Dicit scriptura. Vigilate quod aduersarius vester dyabolus tanquam leo rugiens arcuit quem renens quem deuoret. Nisi dixeris leonem significare dyabolum. non vocem sed rem intelligere debemus. Si enim due hee voces dyabolus et leo vnam et eandem rem significant incompetens est similitudo rei ad seipsum. Restat ergo vt hec vox leo animal ipsum significet. animal vero dyabolus. Et ad hunc modum cetera omnia accipienda sunt. vt cum dicimus. uermem vitulum lapidem. et alia huiusmodi cri-

stam significare.

De septem regulis sacre scripture

Illud quod diligenter attendendum est quod septem esse inter ceteras regulas diuinarum scripturarum locutionis regulas quidam sapientes dixerunt.

Prima regula est de domino et eius corpore quod de vno aut ad vnum loquitur atque in vna persona modo caput. modo corpus ostendit. sic ysaias ait. Induit me dominus vestimento quasi sponsum decoratum. et quasi sponsam ornatum monilibus suis. In vna ei persona duplici vocabulo nominata. et caput id est sponsus. et ecclesiam. i. sponsam manifestauit. Proinde notandum est in scripturis. quando specialiter caput scribitur quando et caput et corpus. aut quando ex vtroque traheatur ad vtrumque. aut ab altero ad alterum. sicque quod capiti quod corpori pueniat. prudens lector intelligat.

Secunda regula.

est de domini corpore vero et permixto. Nam videtur conuenire vni persone. quod tamen non est vnius vt illud. Quia er meus es tu. israel ecce delemi vt nubem iniquitates tuas. et sicut nebulam peccata tua. conuertere ad me et redimam te. Hoc ad vnum non congruit. Nam altera pars est cui peccata delentur. et cui dicit.

Cursus

|| Et puenit hinc

|| c

puer meus es tu. Et altera cui dicit. Cō-
uertere ad me et redimam te. qui si puer
tantur peccata eorum delentur. Per hanc
enim regulam sic ad omnes loquitur scri-
ptura. ut boni redarguantur cum malis
et mali laudentur cum bonis. Sed quid
ad quem pertineat qui prudenter legerit
discet.

Tercia regula.

est de littera et spiritu. id est de lege et gra-
tia. Lege per quas precepta faciēda am-
mouentur. Gratia per quam iuuamur.
ut operemur. vel quod lex non tantum histo-
rice. sed etiam spiritualiter sentiēda et
tenēda sit. Quas et historie oportet fi-
dem tenere et spiritualiter legem intelli-
gere.

Quarta regula

est de specie et genere. Per quam pars pro
toto et totum pro parte accipitur. Delu-
ti si uni populo et ciuitati loquitur deus
et tamen intelligatur omnem continge-
re mundum. Nam licet aduersus vnam
ciuitatem babiloniam per ysaiam pro-
phetam dominus cōminetur. tamen dicitur
contra eam loquitur transit ad gentes de
specie et conuertit contra mundum sermonem
Certe si non diceret aduersus vniuersum
orbem. non adderet infra generaliter. et
disperdam omnem terram et congrega-
bo super eos mala. et cetera que secuntur
ad interpretatōnem mundi pertinentia
Unde et adiat. Hoc est consiliū. quod
cogitavi super omnem terram. et hec est
manus extensa super omnes gentes. Itē
postquam sub persona babilonie arguit vni-
uersum mundum. rursus ad eandem qua-
si de genere ad speciem reuertitur domi-
nus. quod eidem ciuitati specialiter contige-
runt. Ecce ergo suscitabo super omnes me-
dos. Nam balthasar regnante. obtenta
est a medis babilonia. Sic ex persona
vnius egypti totum vult intelligere mun-
dum dicendo. Et concurrere faciām egi-

ptios. regnum aduersus regnum. Cum
egyptus non multa regna sed vnum de-
scribatur habuisse regnum.

Quinta regula

est de partibus per quam aut maxima pars
temporis per partem minoris inducitur.
Sicut pars minima temporis. per partes
maiores intelligitur. Sic est de triduo
dominice sepulture. dum nec tribus die-
bus plenis nec noctibus iacuerit in sepul-
cro. sed tamen a parte totum triduum ac-
cipitur. Vel sicut illud quod quadringē-
tis annis predixerat deus filios israhel
seruituros in egipto. et sic inde egressu-
ros. qui tamen dominante ioseph in egi-
pto dominati sunt. nisi statim post. cccc.
annos egressi sunt. ut fuerat repromissum
sed. cccc. xxx. pactis ab egipto recesserunt
Est et alia de temporibus figura. per quas
quedam que futura sunt quasi iam facta
sunt narrantur. ut est illud. Foderunt ma-
nus meas et pedes meos et dinumerauit
runt omnia ossa mea et diuiserunt sibi ve-
stem meam. et hijs similia. In quibus fu-
tura tamquam iam facta sunt ita narrantur. Sed
cur quod aduc faciēda erant iam facta dicuntur. Quia
ea que nobis futura sunt apud dei eter-
nitatem iam facta sunt. Quapropter quā-
do aliquid faciendum esse pronunciat.
secundum nos dicitur. Quando vero quod futu-
ra sunt iam facta dicuntur secundum dei eter-
nitatem accipiēda sunt. apud que iam
facta sunt que futura sunt.

Sexta regula

est de recapitulatōne. Recapitulatō est
cum scriptura redit ad illud cuius nar-
ratō iam transierat. Sicut cum filios fi-
liorum noe scriptura iam commemorat
set. dixit illos fuisse in linguis et gentibus
suis. Et tamen postea quasi hoc etiam or-
dine temporum requiritur. Erat inquit
omnis terra labrum vnum. et vox vna
omnibus erat. Quomodo ergo secundum su-
as gentes et suas linguas erant. Si vna

lingus erat omnibus. Nisi quia ad illud
quod iam trāsierat reuerſa eſt narratō.

Septima regu:

la eſt de dyabolo ⁊ eius corpore. qua ſe-
pe dicuntur ipſius capitis que ſuo mag-
conueniunt corpori. Sepe vero vident
eius membrorum dicta ⁊ non niſi capi-
ti cōgruunt. Ex nomine quippe corporis
intelligitur caput. vt eſt illud in euange-
lio. De zizanijs tritico admixtis dicere
domino. Inimicus homo hoc fecit. Do-
minem ipſum dyabolū vocat. ⁊ ex noie
corporis caput delignat. Item ex nomi-
ne capitis ſignificatur corpus ſic in euā-
gelio. Duodecim vos elegi. et vnus ex
vobis dyabolus eſt. Indam vtiq; indi-
cans. quia corpus dyaboli fuit. Apoſto-
ta quippe angelus omnium caput eſt ini-
quorum. Et huius capitis corpus ſunt
omnes iniqui. Sicq; cum membris ſuis
vnus eſt. vt ſepe quod corporis eius vi-
ditur ad eum potius referatur. Rurſum
quod illi attribuitur ad membra ipſius re-
ruetur. Sicut in yſaia. vbi dūm contra
babiloniam. hoc eſt contra dyaboli cor-
pus multa dixiſſet ſermo pphetice. Rur-
ſus ad caput id eſt dyabolū oracii ſen-
tentia deriuat dominus. Quomodo ce-
cidisti lucifer qui mane oriebaris ꝛc.

Quid ſtudiū impediat.

Distquam
certam materiā pſcripſi-
mus lectori. ⁊ eas ſcriptu-
ras que ad diuinam ſci-
entia pertinet lectōnem. ſuis nominib;

ſignando determinauimus. Coſequē-
videtur vt etiam de modo ⁊ ordine legē-
di aliquid dicamus. Quatenus ex hijs
que dicta ſunt agnoſcat. Cui rei ſtudiū
impendere debeat. Et hijs vero q̄ dicen-
da ſunt eiſdem ſtudiū modum ⁊ ratioez
accipiat. Quia vero ſacilius quid agen-
dum ſit intelligimus ſi prius quod non
ſit faciendum agnouerimus. Inſtruen-
dum eſt primum quid cauere debeat. ac
deinde informand⁹ q̄lit ea q̄ ſunt agenda
pſiciat. Dicendū quoq; quid ſit. qd̄ ex
tanta turba viſcentium quorū multi et in-
genio pollent ⁊ vigēt exercitiō. Tā pau-
ci inueniant quibus ad ſcientiā peruent
re contingat. ⁊ vt de illis taceam qui na-
turaliter ſunt ebretes ⁊ tardi ad intelligē-
dum. Hoc maxime mouet ⁊ dignū que-
ſtione videt. vnde hoc accidat q̄ duo pa-
ri ingenio ⁊ equali ſtudio vni lectōni in-
tendunt. nec tamen ſimili effectu eius in-
telligentiam pſeantur. Alter cito pene-
trat. Cito quod querit apprehendit. Al-
ter diu laborat ⁊ parum perficit. Sed ſien-
dum eſt q̄ in quolibet negotio duo ſunt
neceſſaria. Opus videlicet ⁊ ratio. opus
que ita ſibi cōnexa ſunt. vt alterum ſine
altero. aut inutile ſit aut minus efficax.
Perūtamen vt videt. Melior ē prudē-
tia fortitudine. Quia ⁊ pondera aliquā-
do que viribus mouere non poſſumus.
arte leuamus. Sic nimirum eſt in omni
ſtudio qui ſine diſcretōne operat labo-
rat quidem. ſed non perficit. ⁊ quaſi aerē
vberis cineres in vētū ſūdū. Alipice du-
os ſilvam pariter tranſeuntē. ⁊ hūc qui-
dem per deuia laborantem. Illū vero re-
cti itineris compendia legētē. pari mo-
tu curſum tendunt. ſed non eque perueni-
unt. Quid autem ſcripturam dixerim.
niſi ſilvam. cuius ſententijs quaſi fruct⁹
quosdam dulciſſimos legendo carpin⁹
tractando ruminamus. Qui ergo in tā-
ta multitudine librorum legendi modū
⁊ ordinez nō cuſtodit. q̄ſi in deſitate ſal-
tus oberrans. tramitem recti itineris p-
dit. Et ſicut dicitur Semper diſcentes.
⁊ nunq̄ ad ſcientiam peruenientes. tan-
tum enim valet diſcretō. vt ſine ipſa et
m

omne oñium turpe sit & labor inutilis. vt
autem vniuersaliter complectamur. tria
sunt que precipue studijs legentium ob
esse soleat. Negligentia. Imprudentia.
Fortuna. Negligentia est quando ea q̄
discenda sunt. vel prolixius pretermitti
mus vel minus studiose discimus. Im
prudencia est quando congruum ordi
nem & modum in hijs que discimus nõ
seruam⁹. Fortuna ē in euentu & casu. siue
naturalit⁹ continget. siue paupertate v̄ infir
mitate vel naturali tarditate. siue docto
rum raritate. Quia aut non inueniuntur
qui doceant aut qui bene doceant. aut a
 proposito nostro retrahamur. In hijs
autem tribus de primo id est de negligē
tia lector admonendus est. De secundo
vero id est de imprudentia instruendus.
De tercio autem id est fortuna q̄ diuina
dus.

Quis sit fru ctus diuine itel ligentie

Quisquis
ad diuinam lectōnem
erudiendus accesserit.
Primum qual sit fru
ctus eius agnoscat. ni
hil enim sine causa debet appeti. nec de
sideris trahit. quod vtilitatem non pro
mittit. Geminus est diuine lectōnis fru
ctus. quia mentem vel scientiam erudit.
vel moribus ornāt. docet quod scire de

lectat. & quod imitari expediat. quorum
alterum. id est scientia magis ad histo
riam respicit & ad allegoriam alterum.
id est instructō morum magis ad tropo
logiam spectat. Omnis diuina scriptu
ra refertur ad hunc finem. Sane quis
expedat magis instum esse q̄ sapientē
Scio tamen plures in studio sacri elo
quij sapientiam magis querere q̄ vir
tutem. Ego autem quoniam neutrum im
probandum. sed vtrunq̄ laudabile et
necessarium esse censeo. quid cuiusq̄ in
tentōni compedit. paucis absoluam. et
primum quidem de eo qui immortalita
tis gratiam amplectitur expediam.

De exemplo et doctrina

Qui virtū
tum noticiam et for
mam viuēdi in sacro
querit eloquio. hos li
bros magis eligere de
bet qui huius mundi contemptum sua
dent. & animum ad amorem conditoris
sui accendunt. rectumq̄ tramitē docent.
qualiterq̄ virtutes acquiri & vicia de
clinari possint ostendunt. Primum enī
querite regnum dei & iusticiam eius. Nec
si aperte diceret. & celestis patrie gaudia
desiderate. & quibus iusticie meritis ad
eam perueniat sollerter inquirete. Vtrū
q̄ bonum vtrūq̄ necessarium. q̄ magis et

querite. Si amor est, otiosus esse non potest. Si pervenire desiderat, discite, quomodo perveniatur quo tenditis. Nec vero scientia duobus modis cooperatur, videlicet exemplo et doctrina. Exemplo quando sanctorum sancta legimus. Doctrina quando eorum dicta ad disciplinam nostram pertinentia discimus. Interque beati gregorii scripta singulariter amplectendo estimo, que quia mihi pre ceteris dulcia et eterne vite amore plena visa sunt, silentio pretereire nolui.

Quomodo legenda sit sacra scriptura ad correctionem morum.

Portet autem, ut qui hanc ingressus fuerit viam, in libris quos legerit discat, non solum colore dictaminis, sed virtutum emolitione, provocari, ut eum non tam verbosum et compositum aut continuatum quam veritatis pulchritudo delectet. Sciat etiam ad proprium suum non conducere, ut animo captus desiderio scientie, obscuras et profundas intelligere scripturas exquirat. In quibus magis occupetur animus quam edificetur. Nec sic eum sola lectio teneat, ut a bono opere vacare compellat. Cristiano philosopho lectio debet esse exhortatio non occupatio, et bona desideria pascere non necare. Relatum aliquando michi memini, de quodam satis probabilis vite viro, qui tanto scripturarum sacrarum amore fragrabat, ut eis continuo

impenderet studium. Cumque in dies crescente scientia cresceret, et desiderium eius cepit, tandem in sapientiam elatus impudenter spiritibus simplicioribus scriptis, et profunda quoque rimari. Atque enigmatibus prophetarum enudiandis et mysticis sacramentorum intellectibus vehementer insistere, sed mens humana tantum non sustinens pondus, cepit mox et rei magnitudine et intentionis ruditate deficere, tantoque huius importune occupationis cura confundi, non solum ab utilis sed et a necessariis actibus iam cessaret. Per se siquidem eventum in contrarium qui legere scripturas ad edificationem vite ceperat. Quia discretis moderamine uti non noverat, easdem nunc occasione erroris habebat. Sed miseratione divina tandem per revelationem ammonitus est, ne amplius harum scripturarum studio incumbere, sed sanctorum patrum vitas et meriti triumphos, aliasque simplici studio dictatas frequentare consueceret scripturas, sicque in brevi ad pristinum statum redactus interne quietis gratiam accipere meruit, ut vere in eo illarum domini vocem diceret, qua ipse dolorem nostrum considerans, pie nos consolari voluit dominus. Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos, et deinceps invenietis requiem animabus vestris. Hoc exemplum ideo apposui, ut ostenderem eos qui in disciplina non litterature sed virtutum positi sunt, non oportere lectionem esse fastidium, sed oblectamento. Nam et propheta, Non novi inquit litteraturam siue negociationem introito in potentiam dei. Domine memorabor iusticie tue solius, deus docuisti me a iuventute mea. Qui enim ad occupationem scripturas, ut ita dicam, ad afflictionem spiritus legit, non philosophatur sed negociatur. Vix tam vehementer et indiscreta intentio, vicio superbie carere valet. Quid enim de lectione simplicis pauli dicam, qui ante implere legem voluit quam discere, quod nobis profecto satis exemplo potest esse, non auditores neque lectores legis, sed factores

potius iustos esse ante deum. Considerandum preterea est. quod lectio duobus modis animo fastidium ingerere solet. et affligere spiritum. qualitate scilicet si obscurior fuerit. quantitate si prolixior extiterit. In quorum utroque magno moderamine uti oportet. ut quod ad refectorem quesitum est. non summatim ad suffocationem. Sunt qui omnia legere volunt tu noli contendere. nichil tua interest. an non omnes legeris libros. In finitus est librorum numerus. tu noli sequi infinita. Ubi finis non est. requies esse non potest. Ubi requies non est. pax nulla est. Ubi pax nulla est. deus habitare non potest. In pace inquit propheta factus est locus eius et habitatio eius in syon. sed in pace esse syon oportet. sed pacem non amittere. Contemplare et occupari noli. Noli auarus esse. Audi salomonem. Audi sapientiam et dilce prudentiam filii mi inquit amplius hijs non requiras. faciendi plures libros nullus est finis. frequenterque meditatio carnis afflicto est. Ubi ergo est finis. sine loquendi omnes pariter audiamus. Deum time et mandata eius obserua. hoc est omnis homo.

De lectione incipientium et opere perfectorum

Nemo ne
p hijs que superius commemoravi est met lectorum diligentiam reprehendere.
Cum ergo potius diligentes lectores ad propositum hortari intendas et eos qui

libenter discant laude dignos ostendere. Sed ibi locutus sum eruditus. Nunc autem erudiendis et doctrinam qui principium est discipline inchoantibus. illis studium virtutum. istis vero exercitium lectionis propositum est. sic tamen ut nec hijs virtute careant. nec illi. prius lectionem omittant. Nam sepe minus periculum est opus quod non precedit lectio. Et doctrina minus utilis quam non sequitur bona operatio. Oportet autem summo pe et illos cauere. ne forte ad ea que retro sunt aspiciant. et istos solari. si ubi illi sunt quandoque peruenire desiderant. utrosque ergo exerceri et utrosque promoueri conuenit. Ne retro abeat. ascendere licet. sed non descendere. Si vero nec dum ascendere potest. Ita in loco tuo liber a culpa. Non est quod alienum usurpat officium. Si monachus es quid facis in turba. Si amas silentium cur clamantibus assidue interesse detestaris. Tu semper ieiunij et fletibus insistere debes et si tu philosophari queri. Si simplicitas monachi philosophia eius est. Sed docere inquis alios volo. Non est tuum docere sed plangere. Si tamen doctor esse desideras. audi quid facias. vilitas habitus tui. et simplicitas vultus. innocentia vite. et sanctitas conuersationis tue docere debet homines. Nemo suigendo mundum doces quod sequendo. si aduc forte prosequaris. et quid inquires. Nonne saltem si volo discere mihi licet. Supradixi tibi. lege et occupari noli. Exercitium tibi potest esse lectio. sed non propositum. Doctrina bona est. sed incipientium est. Tu vero te perfectum fore permiseras. Et ideo tibi non sufficit si incipientibus coequaris. plus aliquid te te facere oportet. Considera ergo ubi sis. Et quid agere debeas facile agnosces.

De quattuor gradibus exercitij spiritalis.

Quattuor sunt in quibus nunc exercetur vita iustorum, et quasi per quosdam gradus ad futuram perfectionem subleuatur. Videlicet lectio siue doctrina meditatio, oratio, et operatio. Quinta denique sequitur contemplatio in qua quasi quodam precedentium fructu in hac vita etiam que sit boni operis merces futura pregustat. Unde de psalmista cum de iudicijs dei loqueretur commendans ea statim subiungit In custodiendis illis est retributio multa. De hijs quinque gradibus. Primus gradus id est lectio incipientium est. Super premium id est contemplatio perfectiorum. Et de medijs quidem. Quanto plures quis ascendit tanto perfectior erit. Verbi gratia. Prima lectio intelligentiam dat. Secunda meditatio consilium prestat. Tercia oratio petit. Quarta operatio querit. Quinta contemplatio inuenit. Si ergo legis intelligentiam habes et nosciscis quid faciendum sit. initium boni est. Sed aduc tibi non sufficit. nondum perfectus es. Scande itaque in arcem consilij et meditare. qualiter implere valeas. quod faciendum esse didicisti. Multi enim scientiam habent. sed pauci sunt qui nouerunt qualiter scire oporteat. Rursum quoniam consilium hominis sine diuino auxilio infirmum est et inefficax. Ad orationem erigere eius adiutorium petere sine quo nullum potes facere bonum. videlicet ut ipsius gratiam que preuenien-

do te illuminat. subsequendo etiam pedes tuos dirigat in viam pacis et quod in sola aduc voluntate est. ad effectum producat bone operationis. Deinde restat tibi. ut ad bonum opus attingaris. ut quod orando petis. operando accipere merearis. Tecum vult operari deus. non cogaris sed iuuari. si solus tu nil proficis. si solus deus operatur nil mereris. Operetur ergo deus ut potius opereris et tu. ut aliquid merearis. via est operatio bona. qua itur ad vitam. qui viam hanc currit vitam querit. Confortare et viriliter age. habet hęc via premium suum. quotiens eius laboribus fatigati. superni respectus gratia illustramur. gustantes et videntes quoniam suavis est dominus. Sic quod sit quod supra dictum est. quod oratio querit contemplatio inuenit. Vides ergo quomodo per hos gradus ascendentibus perfectio occurrit. ut qui infra remanserit perfectus esse non possit. Propositum ergo nobis debet esse semper ascendere. Sed quoniam tanta est mutabilitas vite nostre ut in eodez stare non possumus. Cogimur sepe ad transacta respicere. et ne amittamus illud in quo sumus. repetimus quandoque quod transmittimus. Verbi gratia. Qui in opere strenuus est. oratione deficiat. qui precibus insistit. ne orando offendant meditatione quid orandum sit. Et qui aliquando in proprio consilio minus confidit. lectionem consulit. et sic euenit. Et cum ascendere semper nobis sit voluntas. descendere tamen aliquando tanquam nos cogat necessitas. ita tamen ut in voluntate non necessitate propositum nostrum consistat. Quod ascendimus propositum est quod descendimus propter propositum. Non hoc ergo. sed illud principale esse debet.

De tribus generibus legentium

Istis ut

puto manifeste demonstratum est. per factis et aliquid amplius de se promittentibus non idem esse propositum cum incipientibus. Sed sicut illis aliquid licite conceditur quod isti sine culpa minime agere possunt. Ita etiam ab istis aliquid requiri quo illi nondum obligati sunt. Nunc igitur ad promissa soluenda redeo. ut videlicet ostendam qualiter eis divina scriptura legenda sit. quae ad hoc ea solum querant scientiam. Sunt nonnulli qui divinae scripturae sapientiam appetunt. ut vel diuitias auferant vel honores obtineant. vel famam acquirant. quorum intentio quantum peruersa tantum est miseranda. Sunt rursus alii quos audire verba dei et opera eius percipere delectant. non quia salutifera. sed quia mirabilia sunt. scrutari archana. et mandata cognoscere volunt. multa scire nihil facere. Inuaniunt mirantur potentiam. qui non amant misericordiam. Nos ergo quid aliud agere dicam. Prae conia divina in fabulas commutare. sicut theatralibus ludis. sic obscenis carminibus intendere solemus. ut scilicet auditum pasca mus non animum. Huiusmodi tamen non tam confundi quam admirari oportere censeo. quorum voluntas non utique maligna est. sed improuida. Illi vero idcirco sacram scripturam legunt. ut secundum apostoli preceptum pati sunt omni potestati reddere rationem. de ea fide in qua positi sunt. ut videlicet inimicos veritatis fortiter destruunt. minus eruditos doceant. ipsius veritatis perfectius viam

agnoscat. Et alius dei secreta intelligentes arcius ament. quorum nimirum de uoto laudanda est et imitatio digna. Tria ergo sunt genera hominum sacram scripturam legentium. Quorum primi quidem miserandi sunt. Secundi iuandidi. Tercij vero laudandi. Nos autem quia omnibus consulere intendimus. quod bonum est augeri cupimus. et quod persum commutari. omnes intelligere volumus. que dicimus. omnes facere quod loquamur.

ExPLICIT QUIN
TUS. INCIPIT
DIDASCOLICON
SEXTUS HUGO
NIS.